Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor
Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links
Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Danske Samlinger

for

Historie, Topografi, Personal- og Literaturhistorie.

Udgivne af

Chr. Bruun,
Bibliothekar ved det store kongelige Bibliothek.

O. Nielsen,
Dr. phil., Arkivar ved Kjøbenhavns Raadstue-Arkiv.

og

S. Birket Smith,
konst. Bibliothekar ved H. M. Kongens Haandbibliothek.

Anden Række. Sjette Bind.

Kjøbenhavn 1877—79.

Gyldendalske Boghandels Forlag (F. Hegel & Søn).

Trykt hos J. Jørgensen & Co.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Michel Hansen Jernskjægs Beskrivelse af Roskilde Domkirke.

Udgivet af C. Calundan, Fuldmægtig i Kongerigets Arkiv.

Forfatteren til denne i sin Helhed hidtil utrykte Beskrivelse af Roskilde Domkirke, 1685, (der findes i Manuscript i det store kongelige Bibliothek, Thottske Samling fol. Nr. 718) skal efter Nyerups og Krafts Forfatterlexicon være født i Norge, hvad der ogsaa fremgaar af forskjellige Udtryk og Udtalelser i selve Beskrivelsen.

Forøvrigt veed man kun meget lidt om M. H. Jernskjæg. Nyerup formener at han har været Vintappersvend, hvilken Paastand sandsynligvis støttes paa et Poem af Jørgen Sorterup i „Wielands Versesamling" med Titel:

„Ret Tak, Rar Skjemt og ram Alvor
Det første rettelig fortjent
af velædle Herr
Friederich Rostgaard,
det andet fripostelig fremsendt hannem til Lyst og ingen til Last for at afmale satyrisk-viis disse Tiders Riim Gjerrighed
eller
Cacoethes Carminificum etc."

hvori det hedder:

„Verse Mester er jeg ikke
Tør og ikke rime rap
Nu hver Kjeldersvend kan slikke
Vers af hver en Tønde Tap."

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

forklaret i en Note saaledes: „M. Jernskjæg, Kjeldersvend i Kjøbenhavn og siden til Tolderens i Kjøge gjorde mange Riim og Viser især „Roskilde Domkirkes Beskr.“, alle skrevne.“

At han, som her antydet, har opholdt sig i Kjøge fremgaaer endyderligere af et længere Digt i „Bangs Samlinger“ IV. „Amager Lands og Jndbyggeres korte Beskr. udi efterfølgende Riim forfattet af M. H. Jernskjæg, Kjøge 1693 10 Marts.“

En „Beslutning“, der senere er føiet til dette Digt forinden dets Trykning, er dateret:

„Scriptum Hafniæ die 16 Oktbr. 1705.“

Han har altsaa senere maattet opholde sig i Kjøbenhavn.

Saavel af den anførte latinske Finale som af flere tydske og franske Noter og af en længere oversat latinsk Anmærkning til dette Digt synes det at fremgaa, at Manden oprindelig maa have studeret. Af hans Kjendskab til Saxo og Arild Hvitfeldt, Snorre Sturleson og Resen fremlyser desuden en videnskabelig Interesse og Uddannelse, der vanskelig lader sig forene udelukkende med en Vintappersvends Stilling.

At han endelig, efter Nyerup, i nogen Tid har været Lærer for Anders Trolles Børn paa Trolholm bestyrker yderligere denne Antagelse.

Enkelte smaa Brudstykker af efterstaaende Beskrivelse ere efterhaanden aftrykte paa forskjellige Steder, vide saaledes Werlauffs: „De hellige Tre Kongers Kapel i Roskilde Domkirke“, 1849; Henry Petersen: „en Reliquie af Roskilde Domkirkes Skytshelgen den hellige Pave Lucius“ i Aarb. for nordisk Oldkyndighed, 1874; Steen Friis: „Chr. IV's Gravkapel“ og „Roskilde Domkirkes Beskr.“; J. Kornerup: „Kirsten Kimers og Peer Døver“ i Folkekalender for Danm. 1869, pag. 40, samt Nyerups Program 1799 „Biblia pauperum“, hvor M. H. J. omtales saaledes:

„Michel Johannes fil: Jernskjæg versificator suo tempore non ignotus scriptumculam metrice lingva vernacula conscriptam reliquit cui titulus: Roskilde Domkirkes Beskr.“

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Roschilde Dom Kirchis
Beskrifuelse
Udi Efterfølgende danske Vers.
Sammenskreven
af Michel Hansen Jernskjæg.
Saadan som den var at see Anno 1685
d. 8 August.

Et lystig Paradis, mand Dannemarck maa kalde,
Og de som derj boer, maa heede de udvalde,
Thi skou og dejlig Eng det heele Land forgylder
Og folch Ret Greze tygt, Hver Veig og Krog opfylder
Ja Kircher Snese tal, mand her og der kand skue,
Og med Forundring staa og tage af sin Hue,

Rigets Berømmelse.

Og siger store Gud din Idret Er Ret dejlig
Som skabte grønne Eng sampt Klipper høi og steilig.
Du fæsted deris grund at de kand iche Rygge,
Og lærde Mennisken saa meget smucht at bygge.

Guds Priis.

Besynderlig Jeg maa et Herrens [Huus] afmalle,
Og med min Dichter pen om samme Huus at pralle
Det samme Herrens huus staar mit j Roes Kilde
Og at den Høye gud mig Aanden skienche vilde
At Jeg om samme Huus ret Værdig Kunde tale
Og for ald Verdens folch detz Prægtighed afmale.

Begyndelse om Roeskilde Domkirche.

Med tuende Spirer [1]) er først Huuset herlig prydet,
Huor til Kong Christian har penge myndtet ydet
Med Kaaber Er det tegt og paa huer spier en hane
Som kaldis Peders fugl og har en galle Vane
Og under disse Spier staar tuende sterche Mure
Som er Bygt af Muresteen den pure,

De tuende Spirers Beskrifuelse.

---

[1]) Spirene paa Roskilde Domkirke ere opførte i Aaret 1635 paa Kong Christian den 4des Foranstaltning. Tømret blev hentet i Visby paa Gulland. (vide J. Kornerup: Rosk. Domkirke i Danske Mindesmærker, 2. Bind. Kbhvn. 1877. S. 55—56.) Hanerne paa Fløiene ere siden Chr. 4des Tid oftere fornyede

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Det store Vindue.

Ja mit paa Muuren er Et Vindue [1]) høyt og breder
Ret mange Læster Korn det Alle Aar foræder
der under Dørren [2]) er, Herlig prydet Pruncher
Huor fattig Mand gaar Ind saa vel som stolten Juncher.
Naar Jeg fremdeelis Vil detz tage Lengd beskue,
Da bær det til sit skiul en deilig Kaaber hue. [3])
fra Høyen Kronet top og Indtil sidste halle
Er Kaaber ofuerlagt som monne herlig pralle.
Paa mindste Murekandt som skyen kunde vede
Er Kaaber Kappen strax med hindis flig tilstede
Og skiuler den for regn at den skal herlig stande
Ret som en Raritet i Danner Kongens Lande.

Stor Bygget herrens huus lad mig her lit omtrede
Og meere af din pragt beskue mig til glæde
dog ichun uden paa En time at fordrifue
og huad Jeg paa dig seer j orden at beskrifue.

Du Dannemarkis Ziir Du Rigeds Ære Krone
Du Kongers Huile huus og Høye Herlig trone
Huor Du est prydet smucht paa Norden Muur
Med Et Capel [4]) Ret stort som talis om saa vide.

---

[1]) Hovedskibets vestre Gavl antages først at være bleven opført ved Kirkens Restauration efter Branden 1443. Det undergik senere flere Forandringer indtil det meste af Gavlen blev ombygget 1871 og en Gruppe af 3 Vinduer i den oprindelige Stil anlagt istedetfor det store Vindue. (J. Kornerup: Rosk. Domk. S. 68—69.) Den stærke Nordvestvind ødelagde aarlig mange Ruder i hint store Vindue.

[2]) Døren nedenunder Vinduet var det af Chr. 4de i 1635 opførte Sandstensportal, som i 1871 nedtoges og skjænkedes til Holmens Kirke i Kbhvn., hvor det nu staar. (J. Kornerup: Rosk. Domk. S. 54—55.)

[3]) Domkirken blev i Aaret 1518 dækket med Kobber i Chr. II's Tid paa Biskop Lage Urnes Foranstaltning, (Petri Olai Annales. Script. rer. Dan. I. p. 193.)

[4]) Christian d. 4des Kapel. Efter Dronning Anne Cathrines Død 1612 besluttede Kongen sig til at opføre dette Kapel til Gravsted for sig og sin nærmeste Slægt. Det blev paabegyndt 1613, men formentlig først endelig fuldført 1640—41, eftersom det ikke toges i Brug før 1642. Bygmesteren var Hans von Steenwinkel. Imellem Vinduerne i den mod Nord vendende Façade og ved Byg-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kirchens udvortis Beskrifuelse.

Jeg seer Ret half forbaust de Runde Piller mægtig
Naa Rundt om dette huus Steenhuggen stor og pregtig
Jeg half mit Øyensyn Ret af forundring mister
Naar ieg betragter Ret de piller og de Lister
sampt andet underligt som paa dig er at finde.
Snart skuer ieg en Mand snart skuer ieg en quinde
Nu en Ret nøgen staar, En anden staar Ret Røstig
En seer bedrøfuet ud, En anden smiler løstig,
En staar Ret half j blue En anden Kiger stierner.
En dybt j Jordens pytt med Øyestenen Kjerner
En løstelige staar og j Trompetten blæser,
En anden sider stil og j sin Bibel læser,
Og disse Ere ej af træ og træes grene
Men Nette Hugne ud af Guti bløde steene.

Kong Christian den fierdes Berømmelse.

Hoyloflig Konning Du Kong Christian den fierde
Nest gud Du Riget var en Sicher Mur og gierde
Høyvis Var ald Din Daad forstandig var og denne
Din Siel er nu hos gud af Verden henne,
fordj Du bygge lod Din huilested saaledis
for dette og sligt meer dit Æris Nafn udbredis.

Pave Lutius.

Nu gaar Jeg bedre frem omkring dit Cores bue
Jeg Pave Lutius[1]) med Biskopstaf og hue
Kand see Ret herlig staa afmallet skiøn og bolder
Som Kalde sig til Rom En himmelsche stadtholder,

---

ningens Hjørner sees ialt 8 Sandsteenssøiler med joniske Kapitæler, som bære Architraver, ovenpaa hvilke staa Genier med Forgjængelighedens Sindbilleder: Dødningehovedet, Leen og Timeglasset. Paa Gavlens Top og langs Siderne staa 7 Figurer med Attributer forestillende Tro, Haab og Kjærlighed, Retfærdighed, Standhaftighed, Sanddruhed og Barmhjertighed, de 7 Hoveddyder (Kornerup: Rosk. Domk. p. 53—54 og Steen Friis: Kong Chr. 4des Gravcapel. 1868.)

[1]) Denne Roskilde Domkirkes og hele Roskilde Stifts Skytshelgen blev Pave Aar 253, men greben af Hedningerne og ført for Keiserne Valerianus og Gallienus, hvorefter han halshuggedes i Rom den 4 Marts 255. Pave Lucius blev i det ellevte Aarhundrede ophøiet til Skytshelgen for Roskilde Domkirke, der nu foruden sin tidligere Benævnelse „den hellige Trefoldighedskirke“ tillige fik Navnet „St. Lucii Kirke“. Reliquier af denne hellige Martyr

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

O Lutius dit Nafn ved denne Kirche lever
Om Du end aldrig stod i Bøger eller Brever
Paa tuende stæder staar dit Billede Staferet
Saa herlig som Du har i Pave Pral Hofveret
Lutii Kirche efter Pave Lutii Nafn.
Dog ichun udi Glas Dit Billede er prentet[1])
Var Pavens stoel af glas den hafde lenge skrentet
Af Stedet som den staar og ligget nu i støcher
Og Paven hafde self ret styltet frem paa Krycher.
Nu gaar i Raske Been og Rører lidet Kroppen
Bispers Herredømme fordom.
beseer de gamle tag som hafuer Skytt Biskoppen
Sampt grund opbygde Muur som disse tage bærer
Jeg tror i gammel tid har Bisper veret Herrer
Men nu gud vere Lof Regierer Kongen Ene
En høfding viis og from huis Lifuis Sæd og grene
Gud Pryde med Konge pral saa lenge Jord er Jorden.
Bispernes Suaghed.
Da Jagis Munchen ud med ald sin Skalche orden
Mens Ellers seer jeg Noch at Bispen har veret kellen
Og viserligen haft Podager udj Hellen
Thi har han gjort en Gang fra Sellen Indj Coret[2])
Maaskee det Siette Bud er ofte ofuer Sporet
I samme lønlig gang, thi Munchen maa ej giftis
Mens Ellers uformercht maa Eva Døttre skiftis.

---

spredtes viden om i Verden, men den betydeligste af disse, Helgenens Hjærneskal, kom til Roskilde. I den katholske Tid stod den paa Høialteret i Domkirken. Efter Reformationen forblev den fremdeles ved Kirken til 1665, da den afleveredes til Kunstkammeret, hvorfra den gik over til Museet for nordiske Oldsager, hvor den findes endnu. (vide Henry Petersen: „en Reliquie af Rosk. Domk.s Skytshelgen i Aarb. for nordisk Oldkyndighed", 1874.) — Det her omtalte Billede af Pave Lucius var et nu forsvundet Glasmaleri i et Vindue i nordre Korsfløi: „han holder et stort Sværd udi sin høire Haand over den høyre Axel som skal betyde at han blev halshugget". (Thura: Danske Vitruvius II, 130; Wulff: Encomion regni Daniæ, 1654. S. 451.)

[1]) Det andet Sted var udenpaa Biskop Oluf Mortensens Vaabenhus Billedet, som endnu er til, er malet paa Kobber maaske under Biskop Jens Jepsen Rosensberg. (vide Kornerup.) Hans Billede fandtes tidligere paa en Mængde andre Steder, saaledes paa Altertavlen i Kirkens Chor, paa Pulpituret over Chordøren o. fl. St. (Encomion S. 451.)

[2]) Der sigtes her til en Løngang fra Kirkens Chor, maaske den, som efter Sagnet skal føre over til det saakaldte Refectoriums, det nuværende Stiftsbibliotheks, Kjælder. (Kornerup.)

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Nu gaar fremdeelis fort hui staar Du her og Snacher
Seer Du ej Soelen self sig snart at huile lacher,
Og skynd Dig ichun Ind j Kirchen som er herlig
Imens Du den at see Er figen og begierlig.

Kongernes Huilested.

Men førend Du Din foed paa Kircheguld Indsetter
Da Spørg om Indenfor ej huiler Mayestetter,
Og andre Høye folch huis Kister er skue verdig,
gach derfor høflig Ind heel ydmyg og fin ferdig,
Og Allermeest see til Du Kunde Dig ydmyg bøye
Ned for den store gud som hersker i Dit Øye [det Høye].

Beskueren hilser Kirchen.

Gach siden ichun frem dog sagte iche fartig
See Dig j huuset om som Prydet er Ret artig.
God dag Du herrens huus berømmed vel og vide
Dit Klæde Er Ret Net og huid som huidest Kride.
Jeg kommer Ret som Ind udj den tredie himmel
Din prydelse Er stor utalig udj Vrimmel.

Sal. Hr. Ober Jægermester Hanes Begrafuelse.

Tag Dørforvalter med Dit store nøgle Knippe
Og lad din fremmed giest lit om i Kirchen slippe
lad Du hans Øyen kun med skuemad sig mette
som aldrig hafuer før forlysted sig j dette.
En Hane seer jeg først fremstige med sin spore
Som med sin gulle Kloe j Jernet mone klore*)
Her huiler Visselig Velbaarne Jægermester
Mand taller Vel om ham j Øster og j Vester
Velbaarne Hane Var af Adelige Slegter [1])
I Kongens Haand [han] Var en Løgte og en Vegter

*) norsk Udtryk, ɔ: kradse. (vide Ivar Aasens norske Ordbog 1873.)

[1]) Strax indenfor Døren i Skibets vestre Ende laa siden Chr. V's Tid Overjægermester Hahns og Geheimeraad Krabbes Gravkapeller, som bleve nedrevne 1868 ved Domkirkens Restauration. Det kunstige Jerngitter i Hahns Capel var prydet med denne meklenborgske Families Vaaben: en Hane. — Indenfor hvilede Overjægermester Hahn, † 1680, Kong Chr. V's Yndling, i en prægtig Messingkiste, hvorpaa hans Kaarde laa. I 1868 blev hans og hans tvende Hustruers Kister flyttede ned i en Kjælder under Fr. IV's Gravcapel. Den beskrevne Rustning tilligemed Sværd og Sporer er dog forbleven paa sin gamle Plads, men de omtalte Faner vare forlængst forsvundne. (Kornerup.)

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Hans Sexten Anders*) hielm er stemplet paa hans Kiste
den Dørforvalter self Mig dem og mere Viste
Et Harnisk prydeligt Poleret tapher blancher
En helte dragt Naar Krig og Lande Leding Vancher
De Bønner-stenger og med deris prydet phaner
Berømmer Manden og huis Byrd var af de haner.
Naar jeg fremdeelis her de andre Kister skuer
Da huiler Indenfor de Herremend og Fruer.

Krags Begrafuelse.

Nest disse seer Jeg de Heltis Fennick Stager
J andet Logement Huorpaa Er Mallet Krager[1])
Men som Jeg iche Meer om Kragen fich at skue
Saa har min Digter pen ej heller den formue
at hand om samme fugl Kand skrifue mange Runer
og raabe ud hans Daad med klingende Basuner.
Fra Dig Jeg maa mig brat til andensted forføye
Og med fornuftens Pind opspilche sindetz Øye,
Jeg maa Vel sige saa gud herre som mig Vochter

Sal. Hr. Niels Trolles Begrafuilse.

Huad seer ieg her for mig En sælsom Spøge Dochter,
O Dørforvalter sig huem huiler dog her Inde
Imens Jeg dette trold paa Døren monne finde.
Hand suaret med Beskeen som ham og zirlig sømmed
Niels Trolle huiler her[2]), En herre vit berømmet.

Dermed saa gich Jeg fort og sagde følg min Spore
Saa skal Du see et stæd med Kongelige fore**)

*) Ahners.
**) Udstyrelse (norsk).

[1]) Kragernes Capel (tidligere Bethlehems Capellet, stiftet af Dronning Margrethe) ved Indgangen i søndre Taarn. Indrettet 1669. De omtalte Fenrik Stager eller Standarter i dette Kapel ere forsvundne. (Kornerup pag. 56.)

[2]) Trollernes Kapel i nordre Taarn har et kunstigt smeddet Jerngitter, hvorpaa sees en stor Trold, Slægtens Skjoldmærke. Hr. Niels Trolle, Lehnsmand paa Roskildehuus, fik 1644 Tilladelse af Chr. IV til at indrette sig et Gravkammer i det gamle St. Sigfrieds Kapel. Hr. Niels Trolle og Hustru Fru Helle Rosenkrandses Kister blev dog i 1743 flyttede ned i Kjælderen og Dronning Anne Sophies og hendes tvende Børns Marmorkister opstilledes i Kapellet. (Korner. Beskr. S. 56.)

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

tilforn har Du det lidt udenpaa beskuet
Og med Forundrings steen Dig snart til døde knuet
men kom kun lidet hid og beskue den Jerne gjerning
Og lad Din Øyensteen Omvælte som en tærning
Beseer det skiøne Jernverch og sig mig huad Du mener [1])
om nogen Kand for guld og mange Ædelstener
Skattere deris Jern og deris krumme Buer
Sampt alt det skiøne Verch j Blomster og j Druer
Som dette Jernverch forunderlig fremviiser,
Det med en kunstig Mund sin Kloge mester priser
Ret som den største port sig disse Jern udspiller
og ziirer Huset smucht huor tuende Konger huiller
Du blomsterprydet Jern, Du Rosen ziiret gitter
forunderlig Du er i huor Jeg Dig betitter
Nu Viser Du her frem En Jern opvoxen Buske
Snart Tulipans gestalt, Eenebær og Bruske*),
Snart bær Du Kirsebær nu andre Bær og Blommer
Med andre mere Frugt som fra Dig fremad kommer,
Nu krøger Du dig om j bichte og j Lycher,
Snart henger herud utallig skiøne Smycher,
Nu Kongens Høye Nafn beprydet med sin Krone,
O underlig Jern og Selsom skabelone.

Jernverchis Beskrifuelse forCapellet norden jnden i Kirchen.

O gud Du store gud Dig bør mand Immer prise
Som giorde Adams Slegt Saa Kloge og saa viise
at de som støchevis Dig efter Kunde abe,
og undertiden slig en Raritet at skabe.

Gud Æren og iche fanden.

O bort j gallene folch som gifuer Satan ære
Og siger at det kand dog intet andet vere

---

*) norsk: en Klynge af Straa eller smaa Væxter. (Aasens Ordbog.)

[1]) De tvende Bueaabninger indad mod Kirken fra Chr. IV's Kapel ere aflukkede ved Caspar Finckes kunstige Jerngitter med Kongens og Dronningens forgyldte Navnetræk. De ere inddelte i Tavl, hvis Rammer dækkes af Kobberskinner med drevet Arbeide. Paa Fodrammen under Døren læses:

Caspar Fincke bin ich genant
Diser Arbeit bin ich bekant.

(vide Steen Friis: Chr. IV's Gravkapel.)

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Daarlig folchis Slutning som igjen drifues.

End Satans Egen Daad, at denne Mand saa konstig
har virchet Verch thi Fanden Var ham gunstig
O største Daarlighed O gallenskab og griller
I deris Hierne boer og Mechtelig omspiller
Som gifuer Satan hen den Ære gud skal have,
Og saa foragter gud og Aandens dyre gafue,

Satans Kiendemerche.

Vi ved at Satan bær et gammel Skalche stempel
Hand bygde aldrig op guds hellig huus og tempel,
Men heller saae at det i grunden Var nedrefuen,
og alle Kloge folch var slet af Verden dreven,

Alle kunstige Gjerninger af Guds haand.

En Spiritus har vist dog denne Mand Regjeret
Men samme Spiritus var ham af gud foræret,
Men fordj gallene folch gaf æren hen til fanden
blef hand ej meere seet thi gud annammet Manden.

Nu skal jeg dog Ind Igjennem dette Sprinchel
Som Mesterlig Er giort j Kroge og j Krinchel
At see den Raritet som Inden er at finde
Som aldrig mig skal gaa af tanche, hue og Minde

Jo gjerne, blef mig sagt, besee de Salig Konger
Huis høye Nafn og Daad om hele Verden Ronger,
Men som ieg kom der Ind saa ieg en herlig taule[1])

Kong Friederich den 3die afmallet paa en taule.

Paa Muuren vere fæst med Guld beslagen Nafle
Den Taule viste mig Kong Friderich den Lærde
den tredie af det Nafn med kongelig gebærde,
Dog Jammer hand laa død, Guds Kirchis fosterfader,

Kongerne ErGuds kirches foster fædre.

Huis huede Kornet Siæl er samlet i guds Lader;
den Taule viste mig En Engel-hær saa megtig
Som siunlig Kommer frem og ej i skjul fordechtig

---

[1]) Det her omtalte Maleri, Fredrik III paa lit de parade, malet 1670 af Henrik Ditmar hang i Chr. IV's Kapel til 1847, da det flyttedes ind paa sin nuværende Plads i St. Birgittes Kapel. Maleriet forestiller det kongelige Lig med foldede Hænder og iført en lang Talar. Engle sveve ned fra Himlen og strø Blomster og en af dem rækker den døde Konge den himmelske Krone og Scepter istedetfor den aflagde jordiske. Billedet er udført i Renaissancens allegoriske Stil, som kulminerede i Rubens Malerier, men Omviserne i Kirken have misforstaaet dette og forklare de Fremmede, at Maleriet forestiller en Drøm, som Fr. III skal have havt.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Huer hafde i sin Haand En Krandtz og Krone herlig
og ham Kong Friderich omfaunede ret Kierlig
Jeg ønsket i mit Sind, O gid du hafde levet
Og Jeg stod i Din Hu og Konge Minde skrefuet
Da hafde Visselig dit Kongespir sig bøyet
I Naade ned til mig, men som Du har Dig føyet
hen op til Himmerig og glædis for guds trone
og prydis for hans stol, med herlighedsens Krone,
Saa lever Dog Din Søn Kong Christian den fembte
Dit Lif Din gunst og got i sin[d] hans hierte giemte
Og flyder som en Strøm til huer og En i Landet
Sit Rigets [h]Øye Muur med helte Mod bemandet.

Kongens medfødte fromhed.

Nu Dørforvalter sig huad hisset ofuer henger
det er Ret Sandelig to Kongers baner Stenger [1])
Som prydet er med Guld og med Det fine silche
Med Rigens Vaaben paa, som ingen kand udpilche.
Men Kiere sig mig dog huor disse Konger huiler,
for slig en skue lyst ieg Reiser trende Miiler,
Kom med mig, sagde hand, de huiler Ret her under
Tag skrifuer taulen med her skal Du skue under,
Dermed saa gich Jeg med som hand mig Veien viste
Og skue saa især huer Kongens huile Kiste. [2])
Hand aabnet Døre tou, han aabnet Døre trende
Men til den Middelste sig Synderlig henvende
Huor Konning Christian den fierde Roelig Sofuer
Som huer graaherdet Mand ret Priseligen lover.

De Kongelige Phaner.

Jeg bøyed mig Ret ned saa ydmyg som Jeg kunde
Og hilset den Monarch, huis Øyen nu mon blunde.

---

[1]) De omtalte to kongelige Faner, hvorpaa Rigsvaabnet var broderet med Guld og Silke, forefindes ikke mere i Chr. IV's Kapel.

[2]) De Ligkister, som indslutte Ligene af Kong Chr. IV, hans Dronning Anna Cathrine, Kong Fr. III og Dronning Sophie Amalie, den udvalgte Prinds Christian og flere kongelige Børn stode lige til Aaret 1866 i tre mørke Gravkjeldere under Chr. IV's Kapel; Kong Fr. III og Dronning i det nordre Gravrum, Kong Chr. IV og Dronning i det midterste Gravrum og de kongelige Børn i det søndre Gravrum. (Kornerup: Rosk. Domk.s Beskr. S. 54. St. Friis: Chr. IV's Gravkapel. S. 24—25.)

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kong Christian den 4des Begrafuelse.

Høyværdigste Monarch Kong Christian den Viise
Her hafuer Du din Roe din lange Søfvn og Lise
Stormegtigste Konge maa min Ringhed see Din Kiste
Slig Naade Vil Jeg ej for mange penge miste,
Jeg seer hun Prydet er med Sølfue plader mange [1])
det Kronet 4 Tal saa herligt seer ieg prange
Dit Christen Konge Nafn staar Rundt om tallet buchet
I mange Kircher staar det samme Nafn udstuchet
I Dannemarchis Land og udj Norgis Rige
Skal dette Høye Nafn j Konge Pragt opstige
Og aldrig slettis ud saa lenge Soelen Praller
Og med sin undergang i Vester neder daller
Men førend Jeg gaar bort da skal min Lispe tunge
Her for Din Maiestet En liden Vise Siunge.

Dend Salige og Høylofligc Kongis
Konning Christian dend 4des Høypriselige
Eftermæle.

1.

Stormægtigste Helt
Du Mandige Kiempe Ret Tapfer i feldt
Du aldrig var bange der Kullerne Sprang
Du aldrig forsaged for glavinders Klang
Du Jagit Din fiende af Slotte og telt
Stormægtigste Helt,
Stormægtigste Helt.

2.

Kong Christian Viis
for verslig Konger Du Eene bær priis
for alle paa Jorden Du Eene var stor

[1]) Sølvprydelserne, som bleve rensede og supplerede ved Kistens Istandsættelse Sommeren 1866, veiede 2200 Lod. Der manglede dengang 5 (af 18) Cherubhoveder paa Kistens høire Side og 1 (af 12) af Seiersenglene paa Kistelaaget foruden flere Prydelser paa Dækpladen, der formodes at være forsvundne allerede i Slutningen af det syttende Aarhundrede. (St. Friis: Chr. IV's Gravkapel S. 29 og 35.)

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Thi Rigerne lefde ved Dig udj floer
Paa Klippen de stode og iche paa Iis
Kong Christian Viis
Kong Christian Viis.

3.

Du Rigernes Løst
Huis Lipper var Prydet med Naade og Trøst
Huis Hender var fulde med Størche og Magt
Huis Vaagende Øye om Riget holdt Vacht
Du Reddet saa mange af Vaade og Brøst
Du Rigernes Løst
Du Rigernes Løst.

4,

Al Skichelighed
Du podet i Riget som urter i Beed
Du var en Lougifuer Ret herlig og bold
Du haded det onde som helvedis trold
Den fromme Du skichid ald Leide og fred
Ald Skichelighed
Ald Skichelighed.

5.

Du Kirchernis Ziir
Guds deilige Krone og Pregtige Spier
Dit Kongel Merche er Skieldret i Guld
Ei Eldis af tidens forvendelig Muld.
Dit Roeselig Røgte i Evighed blier
Du Kongernis Zier.
Du Kongernis Zier.

6

Du haver nedlagt
Din verslig Krone og Kongelig pragt
Nu est du beprydet med Himmelske Stads
Dit Rige er Himmelens løstige plads
Din verslige Velde Din Jordiske Magt
Du Hafuer nedlagt
Du hafuer nedlagt.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Dronning Anna Cathrines Begrafuelse.

Hermed Saa Ender ieg min Viise O Du Konning
Og udj ydmyghed nedknæller for Din Dronning
Jeg seer hun huiller her ret Roelig ved Din side
Huis siel er Smychet nu med Kammers Klæde huide.
her huiller som ieg seer to unge Konge Plandter[1])
hvis Siel Er Prydet nu med Himmelske demanter.
far Vel Du Konge stor, far vel storbyrdig Dronning
Sof Immer hen i fred i Eders huile Vonning.

Kong Friderich den tredics Begrafuelse.

Men Nest ved denne Dør En anden var at finde
Kong Friderich blef mig sagt her huiller Rolig inde
Den Konge Kiste Var Ret ofuer maade herlig[2])
Du Mester den har giort maa kaldis Vis og Erlig

---

[1]) Formodentlig Prinds Frederik, Søn af Chr. IV, født og død 1599, og Prindsesse Sophie, Datter af Chr. IV, født og død 1605.

[2]) Kong Fr. III's Kiste, som M. H. J. her løselig beskriver og som ved sin overvældende Sølvpragt stod i den skarpeste Modsætning til hans i 1685 afdøde Dronning Sophie Amalies Kiste, der omtales noget længere fremme og som kun var overtrukken med sort Fløiel, — er imidlertid faa Aar efter Jernskjægs Besøg, formodentlig 1686—88 bleven ombyttet med en Kiste af Kobber og Messing, langt mindre kostbar men dog af betydelig kunstnerisk Værd, som det antages efter Tegning af Herklas. Den først omtalte Pragtkiste var af Kobber, stærkt forgyldt med en Bekostning af 600 Rd. og bedækket med en saadan Mængde Sølvarbeider, at deres samlede Vægt androg 4530 Lod. Arbeidet var udført af Hofguldsmed Ferdinand Küblich og allerede færdig nogle Maaneder efter Kongens Bisættelse, der fandt Sted den 4 Mai 1670. Blandt Kistens mange Sølvprydelser skal nævnes: 21 Engle, 4 kongelige Navnechiffre, Fr. III's Brystbillede omgivet af Armaturer og menneskelige Figurer, 2 kongelige Vaabenskjolde, 4 kronede Løver som Skjoldholdere, en stor Krone med Indskrifter og forskjellige Dødsemblemer m. m. (Vide C. L. Løvenskjold: „Kong Fr. III's og Dronning Sophie Amalies Sarchophager i Roskilde Domkirke.“ Hist. Tidsskr. 4. R. VI.) Ihvorvel der ikke her ydes noget positivt Bidrag til Besvarelsen af det af Hr. Hofmarschal Løvenskjold opkastede Spørgsmaal, „hvornaar Omlægningen af Fr. III's Liig har fundet Sted“, faar man dog det negative Udbytte af denne Beskrivelse, at det med Bestemthed kan siges, at den ikke endnu er foretagen den 8 Aug. 1685, og at den ikke er skeet samtidig med Dronningens Bisættelse, men at Kisterne, idetmindste i nogen Tid, have henstaaet ved Siden af hinanden med deres forskjellige Udstyrelse. Hvor pragtfuldt det Monument maa have været, der her er bleven remplaceret med et langt mindre kostbart, fremgaaer saavel af den foran-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

thi den Er Prydet Smucht med Sølfuet pur og Prægtig
Vel mange Hundred Lod det samme Sølf er Vegtig,
Var Dørforvalters ord, Jeg derimod ei siger,
Hand Eyede det og meer som Styrde tuende Riger
O Kiste Sølfuet-skiult, og Kiste herlig prydet,
Med Kongel: Pragt est Du alt ofuer gydet,
Dit Kronet Friderichs Nafn 3 tallet sig frem viser
Huis Siel i Himmerig fra ald uroe sig liser
Det meget skiøne sølf her pregteligen praller
foruden andens Roes sin egen Roes udtaller,
O Salig Konge god, Kong Friderich den lærde,
Du hafuer nu dit Huus forinden himmels gerde
Maa jeg En liden Dicht udsiunge til Din Ære
Du Ene Volds Monarch og tuende Rigers herre.

Dend Stormegtigste Aller Høi
værdigste Salige Kongis Kong Friderich
den 3die udødelige Roesværdige Ihukom
melse.

1.

O Du Høyloulig Konning
Du Ene Volds Monarch,
Du hafuer Nu Din Vonning
I Christi glæde Arch
Din Crone og Dit Cepter
blef Dig ej taget hen
Af den Dig strebet efter
thi Gud hand var Din Ven.

2.

Du blef af gud beholden
Og fried fra Morde Dolch
Der Du Var hart bestolden
af øster landske folch

---

staaende Beskrivelse som af St. Friis's Yttring (i „Kong Chr. IV's Gravkapel" S. 47) om den sidstnævnte ringere Kiste, der nærmere der beskrives, „at denne staar som Vidnesbyrd om med hvilken Pragt det første enevældige Kongepar her i Danmark fulgtes til dets sidste Hvilested", en Yttring, der tillige tyder paa, at han ikke har kjendt den ældre Kistes Existents.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Gud gaf Dig dobbelt Ære
Ja dobbelt Konge floer
Du blef en Megtig herre
I tuende Riger stor.

3.

Heel Venlig Mild og yndig
Var Du mod huer og En
Du suaret Vel og fyndig
Du hialp en huer paa been,
Slet ingen gich bedrøfuet
fra Dig Du Konge from
Slet ingen blev berøfuet
Thi Du holdt Ret og Dom.

4,

Guds Kirche holdt Du Værdig
Hans Præster ligesaa
I Bøger var Du ferdig
Dig ingen kunde staae
Thi kaldis Du den Lærde
blant Konge tal og stand
Som kunde Rom forfærde
Med Skriftens sande Band.

5.

Du Elsket ingen feide
Men Stiftet lande fred
De Riger som Du Eyde
Du friede fra fortred,
Du blef en Veldig Herre
Og Ene Mægtig helt
Som Konge Nafn bør bære
I Ørre Sund og Belt.

6

Sof Roelig Salig Konge
Til gud Vil sette Dom,
I Tusind Led skal Ronge
Dit Røgte Verden om,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Dit Lifnis Sæd og pode
Gud Pryd med Konge pragt
Gud sette dem paa foede
Og størche dem med Magt.

Sophie Amalies Begrafuilse.

Din Salig Dronning og har huile sted her inde
Huis Røgte Eye got staar i saa mangis minde
Sophia Amalia Var hindis Nafn for sanden
Huis Kongel. Siel Nu Recher Jesus handen
Men hindis Kiste er med fløyel ofuer draget
Hun Ellers ingen pragt har med til grafuen taget
Her inde huiler Sødt tou Konge plandter spede
Som Ere aldt forflydt til Himmel Roe og glede.

De kongl Børn.

Kom Dørforvalter med til trende Logementer
Mit Sind har atter Nydt at skue paa i Vente
Jeg finder her for mig de helte Kister store
Med Kongelige pragt og Kongelige forre.

Adskillige Prindtzers og Hertugers Begrafuilse.

Først huiller Sødelig Prinds Christian den femte
Hand var en mægtig helt og iche med at skiemte
Saa huiller Hertug Hans og Hertug Uldrich, begge [1])
faar her sin lange Søfn forinden disse Vegge,
Ja Hertug Maugnus med Sampt fleere Konge Sønner
Som nu paa Verdens stil slet indtet mere skiønner
De hafuer Visselig i Verden Veret helte
og baaret gode suær paa deris Lenders Belte
Som Øien Synligen paa deris Kister skues,
At de i Ledingstid Ret aldrig vilde blues,
De Aldrig gich i skiul Naar Kulle Kasten vanchet
Og huor de skarpe suærd i træfning sammen Klanchet
O skade skade stor at slige mægtig helte
maa saa ved Dødsens Magt forvisne og forsmelte
far Vel Du Konge folch gud Eders Been beskytte
Til de med deris siel til Himmerig skal fløtte.

---

[1]) Hertug Hans, en Søn af Fr. II, f. 1583 død i Moskva 1602, Hertug Ulrich d. Ældre, Biskop af Schwerin, S. af Fr. II, f. 1578 død i Meklenborg 1624. Hertug Magnus, Konge af Lifland, Søn af Chr. III, f. 1540 død 1583.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Gaa Dørforvalter for thi Jeg Er her u-kyndig
Og viis mig fleere ting som Smuche Er og yndig
Det gamle Chor.
Hand gich Ret hastelig hen op i Munche Koret[1])
Som ret runden om Var med Munche stole foret,
der oppe blef Jeg Var Et stort et lidet Alter[2])
Som ere ofuertecht med gamle slidne palter
De tuende Munche Alter i det ofuerste Chor med taulernis Malling.
Slet indtet Synderligt paa Altertaulen findis
Thi dette er ej brugt saa lenge Mand Kand mindis
Men staar kun for et Nol og for et gammelt minde
At vi skal see og troe at Munchen Var her inde
dog er det Mallet smucht saa gammelt som det stander
at det sin Mester Klog slet ingenlunde bander.
Det lille Alter staar i Corets Høyre side
Huis gammel Aarig steen slet ingen Kand forslide

---

[1]) I 1685 da M. H. Jernskjæg besøgte Domkirken, var Kannike- eller Yderchoret endnu aflukket fra Skibet ved en Tværmuur, ovenpaa hvilken Sangerchoret var placeret. Muren blev først nedreven i 1694, som man mener, for at de kongel. Begravelser, der fra 1689 bleve indrettede i Høichoret, kunde sees nede fra Kirken. Høichoret stod ogsaa dengang endnu i sin gamle Tilstand, saaledes som det havde været i den katholske Tid, et sjeldent historisk Minde, som desværre snart, 1689—90, skulde blive forstyrret, da Høichoret paa Chr. V's Befaling og paa Grund af Overfyldning i Chr. IV's Capel blev indrettet til Gravsted for de kongelige Familier. (vide Kornerup S. 28, 29 og 57 og St. Friis S. 11.)

[2]) Det nuværende Alter stod dengang nede i Kirkens Skib foran Tværmuren, der lukkede for Kannikechoret. Det store Alter, som M. Jernskjæg her omtaler, maa være St. Lucii Alter fra Slutningen af det 15de Aarhundrede, hvori St. Lucii Hoved bevaredes og paa hvis høire Dørs indre Side saaes afmalet Pave Lucius siddende i sine pavelige Klæder med en tredobbelt Krone paa sit Hoved. Ved hans Side staar en Cardinal og ved hans Fødder ligger en liden hvid Hund. (Encomion regni Daniæ S. 451, Danske Vitruvius og H. Petersen: „En Reliquie af Roskilde Domkirkes Skytshelgen den hellige Pave Lucius". Kbhvn. 1875.) — Det lille Alter, som maa være det af Dronning Margrethe i 1396 stiftede Trefoldighedsalter, som stod op til Høichorets nordøstre Pille, rimeligvis der, hvor den anden Dronning Margrethe eller Estrid er malet foroven. Margrethe havde her ladet sig afbilde knæleude. Begge disse Altre forsvandt fra deres Plads da Høichoret 1689 paa Chr. V's Befaling blev ryddet. (vide forrige Anm. Kornerup S. 28. 29.)

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

En liden Taule er det Alter med beprallet
Huorpaa Guds Moder staar ret yndelig afmallet
Ved Hindis Høyre Haand staar Herrens Søn forhaanet
I ald sin Lidelse med torne Kronen Kronet
Men paa den Venstre Haand staar Paven i sin Stadsen
Med tvende Kroner paa som dog er kun et Asen.
Margrette Dronning stor med Klogen hu og hierne
Som Var i gammel tid trej Kongerigers stierne
Staar mallet her og paa Retsom en liden Duche
Med Hænder sammenlagt med Bøn og dybe suche
Med Konge Kronen paa mand hinde der kand skue
Som med sin quinde Haand 3 Riger kunde kue.

Paven lignis ved et Asen.

Dronning Magrethe paa taulen afmallet.

Kong Harald Blaatand[1]) staar paa Muren udstafferet
Som denne Kirche har ret allerførst funderet
Hans Kiste Endelangs i Muren Er bevarit
Hans Kongel Been er iche End forfarit
Den gamle Munche skrift sligt ofuennevnt beviser[2])
Som der paa Muren staar og Harald Blaatand priser
Magrete Estrid staar paa anden pille mallet,
Huis kongel Been er og i Aske fallet.

Kong Harald Blaatand som først funderit Kirchen af træ.

Dronning Magrethe Estrid.

Svend Estrisen Hand staar paa Muren lige ofuer
En Konge gild og gief som Saxo meget lover
Men Snore siger at hand holdt kun føye Love
Thi mod sin Eed og Pligt hand Ledning torde vofue

Svend Estridsen kaldis saa efter Moderen.

Snore Sturelse.

---

[1]) Det her nævnte Billede af Harald Blaatand tilligemed de tre i de efterfølgende Linier nævnte Billeder af Dronning Margrethe, Kong Svend Estridsen og Biskop Vilhelm over Pillegravene i Domkirkens Chor, findes som bekjendt endnu, men ere restaurerede af Professor Kornerup. Det var Biskop Lage Urne, 1512—29, der lod disse Billeder male og underneden samme anbringe Pergamentstavler med latinske Æresdigte. (Korner. S. 43. 49.) — Efter Conferentsraad Werlauff: De hellige tre Kongers Kapel S. 39, er det Kong Niels's Dronning Margrethe Fridkulla, hvis Been ere indmurede i den anden Pille til Venstre, og han mener, at det kun er ved en Forvexling med Svend Estridsens Moder, foranlediget ved Lage Urnes mindre paalidelige Gravskrift paa Pergamentstavlen, at hun som oftest tillige bliver kaldet „Estrid".

[2]) Munkeskriften findes endnu ligesom Sprækken i Muren, hvorigjennem man kan see Biskop Vilhelms Been.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Magnus gode, Kong Olle den Helliges Søn i Norge.

Mod Magnus gode som Var dennis rette herre
Som giorde ham til Jarl og satte ham til Ærre.

Biskop Vilhelm huis Been igiennem Muren ere tilsiune.

Vilhelmus Biskop staar nest hannem i en pille
Som med sit skriftemaal Suend Konge kunde stille
Til Hjertens Ro og fred for Moer som var beganget
Thi Kongen hafde En med suærde hornet stanget,
Den Bispe Kiste staar Indmuret blandt de steene
Mit Øye hafuer seet og føllet paa hans beene
Thi stenen er udstødt huor Kisten er Indpropet
Jeg har min halfue haand i hullet self indstopet
fremdeles blef mig Vist en Kiste høi paa dechet
Af breder var den giort med indtet ofuer trechet,
derudi laa en helt med Bryne og med Pandser[1])
En Kempedracht naar mand i leddingstid uddanser.
Af Alabaster var det Billede udformet
Hand har vel veret med og Røfue Hytten stormet,

Samme Billede menis skulle vere Kong Oluf Haagensens Efterlignelse.

Hans Hofuet bar en hielm lind Ormen er hans Merche
det siunes at hans Æt har verret stoer og sterche,
Hans Lif hans Laar og Been med staaltraad var bebunden
Med Messing var hans hals og skuldre om bevunden

---

[1]) Ihvorvel flere baade ældre og nyere Forfattere have været af den Mening, at den her nævnte Figur skulde forestille Dronning Margrethes Søn Oluf, Danmarks og Norges Konge (vide saaledes Wolfs Encomion, Thuras Vitruvius, Suhm, Behrmann og Paludan (de templo St. Lucii), maa det dog efter Conferentsraad Werlaufs skarpsindige Bevisførelse om denne Gjenstand i sin Bog „De hellige tre Kongers Capel i Roskilde Domkirke", 1849, S. 68—71, ansees for afgjort, at den her omtalte Figur forestiller Dronning Margrethes „Broder" Hertug Christoffer Valdemarsøn, som døde 1363 af et Saar i Krigen, i en Alder af omtrent 20 Aar, og hvis Lig blev ført til Roskilde. Rigsvaabenet med de tre kronede Leoparder, der betegner Arvingen til det danske Rige, den kronede Drage Lollands Vaaben, der førtes af den 1359 til Hertug af Lolland ophøiede Kongesøn, og den kronede Leopard, Hallands Vaaben, der betegner ham som Hertug af Halland (vide Script. rer. Danic. III p. 272, hvor han kaldes Dux Lalandiæ & Hallandiæ), passer desuden fuldstændig paa denne Prinds. M. Jernskjægs Tvivl har altsaa været vel begrundet. Nu (1878) staar Kassen med Figuren i Hellig tre Kongers Capel, men skal ifølge Kammerherre Worsaaes Beslutning, da han var Kultusminister, restaureres af Billedhugger Bissen jun. og opstilles i Høichoret i Nærheden af Dronning Margrethes Monument.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Paa Høyre side laa 3 Løver vel udhugne
I allebaster steen dog lit i støcher knugne
Paa Venstre side laa Lindormen led og grummer
dog Kunstig huggen ud i Allebaster tummer.
Ja paa hans hele Lif og paa hans Helte pandtzer
den felle Ormetrop i haabetal omsuandser,
Kong [Oluf] Hagens Søn de siger det skal vere
De siger Suendsken har beviset ham Vanære
De sloge ham ihiel og Led fra Led parterit
slig Tale er blant os i mange Aar Spargerit
Men det er iche saa som pøbel folchet taler
den Kloge Arilds pen mig andet fore maller
Margrette Dronning stor En søn i Norge føde
Hand var den sidste Mand af Norgis Kongers grøde
Der [han] i tiuge Aar og nogle hafde levet
foruden Ledingstoug sin unge tid fordrefuet
Da tog hand gode Nat fra konge stoel og Sæde
og arfuet hos sin Gud den Endeløse glæde
Hans Indvold derhos nu af lunde Kirchis steene
Til Sorøe huiller sødt den Høye Herris Beene,
Til falsterboe der laa den Herre Siug og døde
Thi Kunde Suensken ej tilføye ham slig møde.

2de Bispers Vaaben paa tou Kieppe.

O Dørforvalter sig huis Vaaben Er dog disse
Som Prægtig henger her paa dise Kieppe spise[1])
Tou Bisper sagde hand, huis Beene er forfaret
I Jordens Sorte Muld forraadnet og forskaaret.

Dronning Margrettis Berømmelse.

Men viis mig med dit nich huor Norgis Dronning Sover
Huis Kloge Drifft og Daad to Konge Riger lover
Margretta Dronning Klog En Megtig Keiserinde
Guds Herligheds Herold og snilde Reiserinde
Trods Nogen Konger her som denne Dronning strevet
Og saa sin Ære pligt af trende Riger Krevet
Hun med sin føde Ret det første Rige arfuet
Ved Giftermaal hun sig og Norge har tiltarfuet
Det tredie har hun og ved Suerdet tapfer vundet
En Krone til de tou ved stride haanden fundet.

---

[1]) De to omtalte Bispevaabener ere nu forsvundne.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

See her der huiller hun Høypriselig blant helte
Huis Høye Seiers Nafn Ret bierge vis omvelter
I huer skribenters Bog den Mægtigste af Konner
Som hafde Riger trej og trende Rigers Kronner,
Om Du ej taller nu dog [tale] disse steene
At Du har spundet Vel paa trende Rigers teene
Din teen var Løchens Hiul og traade Løchen selver
Din Roes bortskiølles ej saa lenge strøm og Elver
Har deris gang i Vester og udi Øster Hafuet
Saa lenge staar Dit Nafn i prise Klippen gravet.
Dit Huilested er lang fiirkandtet skichet
Med Runde Smidet Jern ret runden om bestichet;[1])
foruden seer Jeg Monch og Monch ved Monchens side[2])
de allebaster Mænd med Mæsesercher vide,
Med Monche Huer paa dog nogle Er forstøtte
Som Rømnings Mend de her af disse Lande fløtte
De siunge Mæse nu med Steen forstummet Vise
De kand ei Himmerig ei heller skiers Ild prise
Dog staar de rad i Rad om Dig Du Dronning Megtig
De hafuer Veret Vist i Pavens troe Samdregtig
O Dronning Vis og Klog O Dronning uden lige
Du Sidste Dronning Var i Norgis Kongerige
Du sidste Plante Var af Danne Kongens stamme
Du viste Viselig trej Rigers gafn at Ramme,

---

[1]) Hermed sigtes til det Jerngitter, som omgav Dronning Margrethes Sarkofag, men som blev borttaget i Justitsraad Friis's Tid.

[2]) Aar 1413 blev Dronning Margrethes Lig af Biskop Peder Jensen ført fra Sorø Klosterkirke til Roskilde for at begraves i Domkirkens Chor. Det blev derefter nedlagt i den prægtig smykkede Stenkiste, som Erik af Pommern lod forfærdige til hende og som endnu er bevaret. Paa Laaget ligger Margrethes legemstore Billede af hvid Alabast med Krone paa Hovedet og Hænderne korslagte. Monumentet var endnu 1685 prydet med sine oprindelige Alabasterornamenter, som dannede Rammer om 32 Figurer i Relief forestillende Apostle, hellige Biskopper og Helgeninder. I danske Vitruvius sees disse Figurer antydede paa Afbildningen af Kisten. Efter de endnu tilbagevarende Brudstykker af disse Figurer og Prydelser bliver Monumentet restaureret af Hr. Billedhugger Hertzog, Medlem af Kunstakademiet, med stor Omhu og Dygtighed. (v. Kornerup S. 33 og 34.)

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

I Allebaster Steen Du ligger her udlignet,
Saa herlig som Du var paa denne Jord Velsignet,
Du huiler Sødelig paa Allebaster Pude
Huis siel Er bunden Ind i Lifsens Knippe Knude
Ved Dine Føder staar en Jernstang spis ophøyet,
Huorpaa saa mangt Et Lius for Dig Er blefuen drøyet
En trappe staar der hos huor paa mand kand opstige[1])
Naar nogen Nøye Vil Dit Konge-Lig bekige
Stor byrdig Dronning maa ieg med en liden Vise
før jeg gaar her fra Dig Dit Konge røgte prise.

Dend Stormægtigste Dronning
Margretta Waldemar den Fjerd
daatter Dronning i Norge,
Roesværdige Nafn,

1

O Du Reiserinde stor
O Du trende Rigers Løche
O Du trende Rigers Smøche
O Du trende Rigers flor
O Du trende Rigers Ære
O Du trende Rigers Spir
O Du trende Rigers Herre
O Du trende Rigers Zier

2

Megtig var Du i Din Tid
Herligt er Dit eftermælle
Thi Du lod Dig iche Phæle
Eller Kiuse ud af strid
Dine mandig modig Danske
holdt sig vel i Ledingstoug
Dine fiender som en haandske
de af Dine Land udslog.

---

[1]) Der har altsaa allerede for to Hundrede Aar siden, ligesom nu, været anbragt en lille Trappe for at de Besøgende bedre kunde betragte Dronning Margrethe.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

3

Dannemark Et Paradis
Blef Dig arfuelig tilskiftet
Norgis Krone Dig tilgiftet
Du var Svergis Straffe Riis
Sværgis Konge blef Din fange
Du tog Riget Ind med Magt
Derfor hafuer Du blant mange
Dig Ret Ære stor indlagt.

Jeg ridder ferner fort paa Øyestenens foele
Jeg søge vil min Løst i disse Monchestoele [1])
Et Pater Noster Baand maaske en Munchehette
Kand findes her endnu som Monchen fra sig sætte
Jeg søgte flittelig i huer en Krog og Krinchel
Jeg Kigte Nøye ind i huer en Vro og Vinchel
Jeg ingen Kappe fant ei heller Pater Noster
Thi Monchen er udrømt fra Kirche og fra Closter
O hellig Monche trop Vi siunger I ej Messer
Og Eders Aflad nu Ved Pave Bref udblæser
Maaskee I er til Rom og klage os for Paven
for Eders Monche Nafn er spottelig Nedgraven
Og Eders Skalche trop for Vind og Veir ombolte
Og vi kand sige det I meget ondt forvolte
Thi det var Eders Løn i Slemme sielle Tyfve
Som her ret mange Aar Ret dristig torde lyve,
De gamle Munche stoele. Men som jeg her beseer de stole og de skamle
Som af den lange Tid er blefne meget gamle

[1]) Da Kannikechoret 1420 udvidedes af Biskop Jens Andersen Jernskjæg opstilledes 23 Munkestole paa hver Side, udskaarne af Egetræ i gothisk Stil. Armene paa disse Stole ende i eventyrlige Menneske- og Dyrehoveder og Sæderne ere til at klappe op. Ovenover Sæderne er der en bred Skraaflade, som indeholder en Række mærkelige Reliefs fremstillende Begivenheder af det gamle og nye Testamente. „Disse Billeder ere udskaarne med en vis djærv Plumphed og Fremstillingen er i det Hele yderst barnlig; men en fjærn Tidsalders Aand og Smag har paatrykt dem sit Særkjende med alle sine Eiendommeligheder i Figurernes Dragter, Holdning og ofte udtryksfulde Stillinger.“ (I Kornerups Rosk. Domk. S. 35.)

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

da Er de alle giort af sterche Ege Plancher
Og fast til Muren heft med Søm og Jerenhancher
Udhuggen rundt omkring af Billedsniders Finger,
Man Judas skue kand som pengeløn betinger
Af Høie-Præsten for hand Jesum skal forraske
Den pengeløn han vel forvarer i sin taske.
Her seer man Jesum staa og høylig forklages
Hand her nu der tiug af Johan Hagel*) drages
Nu staar han bunden blot og jammerlig hudflettis
Nu gifuis ham et Røer og Kronen paa ham settis
den skalched Caiphas skinhellig seer man stampe
Og som en gammel Mand forriver self sin Vampe**)
Pilatus seer mand her betuttet og forbauset
frem lede Herrens Søn bespottet og besnauset
Den gandske Pasion og Christi hele pine
Figure-viis sig theer paa denne Stoele Line
Dog det er Alt saa plumpt, mand maa med største Latter
Beskue Børn med Skæg og Mænd med store Patter
Ens hofuet er saa stort som Lif og hele Kroppen
Man Intet Konstig seer i al figure troppen,
foruden tuende Spir[1]) som Konstig er og nette
forinden dette Chor og Mesterlig opsette,
De viser frem sin Ziir hvor mand i Kirchen ganger
og som en Raritet i Kirchen herlig pranger.
Men først i dette Chor en Munchestol der stander[2])
for Pavens Sendebud Naar deris Sneche lander,

2de smaa Spirer paa det gamle Chor inden Kirchen.

*) Janhagel
**) norsk: Trøie, Vams. (Aasens Ordb.)

[1]) De to prægtige i Egetræ udskaarne gothiske Spir, som smykke Kannikechoret, men som iøvrigt synes at være en lidt yngre Tilsætning til Panelet med Stolerækken. (See Afbildningen i Kornerups Værk, Tavle XVI og XVII, tegnede af Hr. Løffler.)

[2]) Hermed sigtes til den Roskildske Bispestol, der nu staar i Sakristiets Forhal. Denne smukt udskaarne tresædede Stol er forfærdiget af Egetræ i sildig gothisk Stil (under Biskop Lage Urne 1512, † 29) og skal efter Sagnet være bestemt for Kongen af Danmark, Pavens Legat og Biskoppen af Roskilde. Paa Panelet bag Sæderne ere tre Skjoldmærker anbragte, indfattede i Løvværk, nemlig Danmarks, Domkirkens med St. Peders Nøgler og Lage Urnes, en Ørneklo. En prægtig Baldakin, som bæres af to pyntelige Søiler, kroner hele Chorstolen. (Kornerup: Ros-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Som Dannemarchis Grund og Aflad her Vil selge
Og Erlig folchis gods med Løgnens Strubbe suælge*)
Trej Mand i denne stoel kan side hos huer anden
Trej Monche meener jeg som Brødre er til fanden
En liden Bog af træ med farve Rød paa Bindet
Paa samme stoel mand seer hun mangen gjør forblindet
Idet man meener at det er en Bog som andre
Men det er ichun træ, Nu Jeg maa herfra Vandre
Thi Dørforvalter vil her iche lenger blifue
At skue meere Ting huorum ieg kunde skrifue;
Dog under Høye loft og stenet huelfuet Deche
Et Crussifix under Huelvingen.
Jeg seer et Crussifix[1]) foruden Alders Breche
forgylt Ret lue rød og paa den høier Side
Staar Herrens Moder som maa see sin Søn at lide
Paa anden Side staar St Hans den Ørnefører
Huis Elske bref endnu om heele Verden Kjører.
Hermed saa gik Vi ud af samme Dør tilbage
Da blef mig noget vist som neppe haver mage
En Alter Taule skiøn som denne Kirche pryder[2])
Huis klare guld og glandtz self Solen Odden byder

---

*) svelgje: sluge. (Aasens Ordb.)

kilde Domk. S. 44. See Løfflers Tegning sammesteds, Tavle XXI.) Stolen er nylig 1876 restaureret. De smaa Bøger af Træ med rød Maling sees endnu paa Bispestolen.

[1]) Crucifixet, der hang under Hvælvingen over Galleriet mellem Høichoret og Yderchoret, beskrives i Wolfs Encomion saaledes: „Der er oc at see i Choret ud for det gamle Alter et stort Crusifix, som fra Huelfningen med den ene Ende henger udi en Jern Lencke og med den anden Ende staar paa en Bielcke, paa huilcket Crusifix Guds Søns Efterlignelse er med udstrackte Arme tilnaglet, hvorunder paa Bielcken staar Maria Christi Moder oc Sancte Hans.“ Da Høichoret 1689—94 blev indrettet til kongl. Gravcapel, blev Crucifixet slængt tilside som gammelt Skrammel og endelig i Aaret 1806 ved Auction solgt til en Kobbersmed i Roskilde, som lod det sauge itu til Pindebrænde. Inde i Hovedet fandtes da det prægtige med Ædelstene og Perler smykkede Guldkors, som nu tilligemed Crucifixets Hoved bevares i det oldnordiske Museum. I Guldkorset ligger en Splint af Christi Kors. (vide iøvrigt J. Kornerup: Rosk. Domk. S. 61.)

[2]) Den store forgyldte Altertavle er som bekjendt skjænket af Chr. IV og af denne flyttet fra Slotscapellet i Frederiksborg, hvor den først var opstillet, til Roskilde Domkirke. Den stod i

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Vdhugen kostelig forgyldet paa huer Snitte.
Mand immer nyt beseer i huor mand monne titte
Huer Billede her staar med Lif begafuet minner
En græder Bitterlig en anden staar og grinner
Og skal jeg sige Ret huad samme Taule viser
Da Er [det] Christi Død som christne siele priser
Naar Verdens store Lius i Vesterkandt sig vrider
Og til sin Nedergang alt meer og mere skrider
At hendis strolle kand den taule ofuerskinne
Dog seer mand med stor Lyst huer Billed med sin Mine
Guldprydet herlig staar de Ducher som de levde
Og gjorde saasom Stand og Embede udkrefde,
Det Guld Er her og der, i plette tal fremvises
Men taulen ofuer Alt med Røden Guld bespises
Og det ei Suageligt men stercheligt forgyldet
Med Guld Ret fingertych den taule er opfyldet
Det siger huer en Mand som hafuer vit omvanchet
At denne taulis Roes i mange Lander blanchet
Og kaldis Mageløs af Guld og herligheder
Som sig ret Solle klart paa Taulen Vit ombreder
At Rom huor Paven boer med alle sine Klercher
Kand iche bære frem den taulis lige mercher,
Rinsager taule[1]) Du, Du rinder mig i sinde
Din Lige kand mand ej i helle Norge finde

Ringsagers taule paa Hedemarchen i Norge.

1685 i Skibet foran Tvermuren, men fik senere sin nuværende Plads i Kannikechoret. Altertavlen er et mærkeligt Kunstværk, udskaaret af Egetræ i ren Renaissancestil og indrettet som et Skab med Fløie, der forhen kun aabnedes festligt ved Kirkens tre store Høitider og naar fyrstelige Personer eller fremmede Magters Sendebud besøgte Kirken. Paa Alterets Fodstykke sees Christi Fødsel, Omskjærelse og de hellige tre Konger. Hovedtavlen er delt i sex Afdelinger, i hvilke Lidelseshistorien er fremstillet. Alle Figurer her ere fritstaaende, malede og forgyldte. Paa Fløidørene fremstilles i ophøiet Arbeide den hellige Historie lige fra Marie Bebudelse til Christi Himmelfart. Udvendig paa Fløidørene sees forgyldte Felter med Christi Historie og Parablerne. (vide Kornerup, S. 52 og Wolfs Encomion regni Daniæ 1654.)

[1]) M. H. Jernskjæg er aabenbart den første, der har gjort opmærksom paa den formentlige Lighed mellem Altertavlen i Roskilde og den i Ringsaker og Traditionen om denne Lighed har fra

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Thi Du paa samme Viis med Guld er ofuerpyntet
Ja megen Herlighed Er paa Din taule myndtet
Men sandelich her maa mand kalde Dig en sinche
Naar denne taulis glands begynder kun at blinche,
Med fire Døre skiøn den Taule ofuer dragis
De tuende obnis ej før Høye fæster dagis
Naar Jull og Paaske dag, Pintze løstige tider
frembryder i Vort Land, Vi hendis glandtz udvider
Mens Ellers luchis hun med 2de smuche Døre
Huis Guld udraabte Roes sig lader Vide høre
Om Ugen er hun lugt med alle fire Døre
Og monne uden paa En farvet Kiortel føre.

Prædichestollens Beskrifuelse.

Her indenfor ieg seer den Allebaster Trone
Den skiøne Prædichestoel[1]) den Prydet skabelone
Guds Tabernachels Zier beprydet skiøn og bolder
Som fauner Runden om guds herligheds herholder
De raader os til Bod de siger os Guds Villie
De bancher paa vort Bryst og Hjerte stenig pille
I skiøne Prædichestol af Allebaster plader
Du prydefuld og skiøn i denne Kirche lader
Din Trappe er af Steen ret kunstig er Du muret
Den Konstner hand har Dig blanchelig opskuret
forunderligt det er, man seer dog slet intet
I Danne Kongens Land af Allebaster Klinter

---

den Tid til idag bevaret sig hos Omviserne i Domkirken. Altertavlen i Ringsaker Kirke paa Hedemarken er, ligesom Roskilde Domkirkes, i Form af et Alterskab af Egetræ, rigt forgyldt og udskaaret med mange Helgenbilleder og allegoriske Scener. Fløidørene ere malede paa den udvendige Side. Kirkens Præst Magister Arnstein Jonssøn Skanke (1502—44) lod denne Alterprydelse forfærdige i Antwerpen for 500 Gylden. En udførlig Beskrivelse findes i Weinwichs Kunsthistorie. Kbhvn. 1811. S. 10—17. (Se N. Nicolaisen: Mindesmerker af Middelalderens Kunst i Norge. 1854. 2 H.)

[1]) I Aaret 1609 skjænkede Chr. IV Kirken dens endnu vel bevarede rigt udstyrede Prædikestol. Dette Aarstal er derfor anbragt udvendig paa Opgangen. Prædikestolen synes i nogle Aar at have staaet i Marmor og Sandsteen uden paalagte Farver, men en Indskrift paa Bagsiden af Døren, der fører op til Trappen, melder, at „den er bleven malet, forgylt og stafferet af Peter Meyer i 1613.“ (vide iøvrigt Kornerup S. 53.)

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

at voxe Himmel høit som Kamp paa Do[v]re Tinde
Man skulde sige da hand var ej Rar at finde
men Landet er af Muld foruden Steen og fjelde
Mand finder iche her graa Kampesteening helde*)
langt mindre Marmorsteen og huiden Allebaster
Huor mand den Sjællands Jord omvelter og omkaster
Dog seer ieg Roes By tør prale ret paa vissen
med disse dyre steen og ene bære prisen
O elsked Roeskilde By Du har en løchsom stjerne
At Konger pryder dig og huiler her saa gierne
I Allabaster Steen deris Minde skrifuer
Og sligt til Roeskilde By og ingen anden gifuer.

Den Prædichestol her er med sit beprydet Vaaben
udviser quarti Daad med Allebaster Kaaben,
Mit Øye see dog om de sølfbeklæde piber[1])
Huor paa En Asap**) tit med Spillehaanden griber
At lege løstelig det Søde „Lover Herren"
Som ævig bør ald Roes sampt Hæder priis og Æren
O Himmel her paa Jord O lyd af Englestemme
Du løstig Orgel er ieg kand Dig aldrig glemme,
Du har ej Haand ej Mund Du har ej heller tunge
Dog kand Du i guds Huus den beste Psalme siunge
Du kronet Pibespil med Guld berømmet Jache
Du kand Vor skabermand med mange stemmer tache
Høyt under steenig Loft Du har Dit hæders Sæde
Det grønne Rask***) det er dit huer dagis Klede
Som skiuller Dig for støf, at Dine piber nette
Skal iche faa Skavanch af Støfuits smitte Pletter
Thi staaer Du maane-huid i dette herrens tempel
Du viser piber frem snart tyche som en Bimpel

Orgel-verchet.

*) „Helle" (norsk) en flad Klippe. (Ivar Aasens Ordb.)
**) en anseet Levit og Forfatter til 12 af de i det gl. Testamente opbevarede Psalmer.
***) Shirting.

[1]) Orgelet i Roskilde Domkirke er bygget i Fr. III's Tid i Barokstil med Guld og Farver, Basunengle osv. Det har altid været anseet som et af de bedste Orgeler i Danmark. M. Jernskjæg antyder, at det i hans Tid om Søgnedage var dækket med et grønt Klæde mod Støv.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Snart piber Ormetych snart smale som en finger
Som Himmel Engle sødt i dette tempel Klinger.

O salig Christian, Kong Christian den fierde
Som giorde ald Din Flid paa herrens Huus at ferde*)
Din Kongestoel[1]) ieg seer Din Dronnings ligemaade
Hvor begge med Andacht tit Himmel-Manna aade
de Konge Nafne staar guldpyntet Kronet fage
Gid deris Siælles Nafn maa Krones alle Dage
I mange tusind Leed til Maanen er ej mere
Og Solens Klare Lius Kand ej meer bravere,
forinden er denne stoel med røden fløyl pralet,
foruden smucht forgyldt sampt meget herligt malet
det Quarti Konge Nafn gaar ingen Mand af minde
Imens haandfuld Jord i Verden er at finde.
Paa denne stoel det staar og paa saa mange steder
Med Konge Kronen paa i Konge stadtz fremtreder
Sampt Anna Chatrine to Rigers herskerinde
Ved Kongens side staar med prydet minde.

Høy Stenigt huelfuet Loft Tappete lignet Deche, [2])
huis Vinger monne smucht sig ofuer Kirchen streche
Paafulen est Du liig i Dine farver skiøne
Din Posepibis Klang saa vide monne dønne
foranderlig Du theer din farved Steenig Kappe
den hundred aarig tand kand intet fra dig snape

Hueluingens Malling.

*) norsk: ferde ɔ: sætte istand, forfærdige.

[1]) Et Pulpitur fra Begyndelsen af det 17de Aarhundrede og et af de smukkeste og bedst bevarede Snitværk her i Landet fra Renaissancens Tid. Det er skaaret i Egetræ, stafferet med Guld og bærer Chr. IV's og Anna Cathrines Navnetræk, Vaaben og Valgsproget: „Regnum firmat pietas". Af den indre Udstyrelse med rødt Fløiel, som Jernskjæg omtaler, findes nu ikke Spor. (vide Kornerup S. 54.)

[2]) Malingen paa Hvælvingen var indtil Kirken blev restaureret (1859—74) den, som Biskop Lage Urne havde ladet udføre 1521. Den bestod i en Mængde spraglede Prydelser med grønne, blaa, brune og sorte Farver i en fantastisk gothisk Smag med mægtige Blomsterbægere og Rosetter. Det er ganske træffende naar J. siger om denne Maling: „Paafulen est Du liig". (Kornerup.)

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Af ald din farved skich, men du mig forekommer
Saa smuch og prydelig som Du var giort i sommer.

Det lille Slaa Verch inden i Kirchen huor 2de Billeder staar som saa kaldis.

Blant andre [seer] ieg her Peder Døfue hos sin Kloche[1])
Sampt Kirsten Kimmes med i farvet buntet roche
de staar og passer paa saa ofte Klochen lyder
Og med sit timeslaug os herrens gunst tilbyder
hun Kisten Kimmers staar med quarteer Klochens hammer,
Men Peder Døfue med den fulde tune brammer

[1]) De bekjendte i Egetræ udskaarne Figurer Peer Døver og Kirsten Kimers, som stod paa deres gamle Plads indtil 1869 da

de bleve flyttede hen til Muren op til søndre Taarn, der hvor Uhrværket er bag ved, have altid staaet høit i Folkeyndest ligesom den berømte Jaquemar paa Notre Dame Kirken i Dijon. De stamme uden Tvivl omtrent fra 1500 og fremstille en Mand

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Med Latter og med Løst mand disse tuende skuer,
Hvor Kirsten Kimmers staar og Peder Døve truer,
Enddog hun quinde er dog kand hand intet giøre
før Kirsten hafuer sig med fire ladet høre,
saa slaar hand fulde slaug og lader see sig Mandig
og tacher Kirsten til som altid er ham handig

De tre Kongers Capel.

Nu vil ieg gaa og see Kong Christian den trede
En Herre Høyt berømt som Christi ord udbrede,
I Dannemarchis Land og udi Norgis Dahler
Huor Evangeli lius om samme Konge taller,
Den Dørforvalter strax den laaset Dør opluchte
Saasnart ieg kom derind Jeg underdanig buchte
Mit Hofuet til min foed for tuende Konger store
Som ligger herlig her i Allebaster fore
Huor est Du Arild nu med Dine Kongebøger
Huor ieg mangen gang min tidsfordrifned søger
Med Løst ieg hafuer læst i dine smuche skrifter
Om denne Konges Daad og tapfer Ledings Drifter
Tre Konningers Capel[1]) mand dette Cammer kalder
Tre Konger huiller her huis prise spier ej falder

---

og en Kvinde i broget malede Dragter fra det femtende Aarhundrede. Det er den eneste Prøve paa hine gammeldags Klokkefigurer, der nu findes i Danmark. Konen slaar Kvarterslagene og Manden Timeslagene paa den store Klokke. Hvergang dette skeer ryster Konen paa Hovedet. (vide Kornerup: Kirsten Kimers og Peer Døver i Loses Folkekalender 1869. S. 44. Eieren af Restoplaget af denne Folkekalender, Hr. Boghandler W. Pio, har velviliig overladt til Afbenyttelse hosstaaende Træsnit, der er skaaret efter Tegning af Professor Kornerup.)

[1]) De hellige tre Kongers Kapel stiftedes af Kong Christian I ved Gavebrev af 28 April 1459, „den hellige Trefoldighed, Jomfru Marie, Sct. Anna og de hellige tre Konninger besynderlig med alle Guds Helgener til Lov og Ære". Det skulde, foruden med sine mange Altere at forøge Gudstjenesten, tillige tjene til Gravkapel for ham og hans Efterkommere. Efter Reformationen forsvandt imidlertid alle Alterne og det blev udelukkende Gravkapel. Her hviler foruden Kong Chr. I og hans Dronning Dorothea tillige Chr. III med Dronning og Fr. II med Dronning Sophie. Da ingen Indskrift og ingen ydre Udmærkelse betegnede Stedet i Kapellet, hvorunder Stifteren og hans Dronning hvilede, gik Erindringen herom efterhaanden tabt. I M.H.Jernskjægs

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

saa lenge Verden staaer og folch i Verden findes
saa lenge prisis de og Højt berømmet mindes
først huiller Sødelig Kong Christian den rige,[1])
den første af det Nafn som Arild monne sige
Af Oldenborg hand kom der var hand Landets greve
Som Arild taler om i sine prentet breve,
Den Konge Patriarch af Oldenborger stamme
Huis slegt i Dannemarch til denne tid tør bramme
med Kongekronen paa med Septer udj haanden
Som reder Os fra Krig og nest Gud fra Mor-brande
Hans Legem er nu skiult j Jordens skiød det sorte
Dog er hans Høye Nafn ej gandske død og borte
Lad vere indtet teign af Allebaster steene
Paa grafuen er opsæt dog spirer end de greene
Som af Din Kongeroed med Konge Kronen blincher
Og fører Konge Nafn høyt ofuer Norgis brincher.
Reis hen til Kjøbenhafn og spør den høye skolle
Om hand ej hafuer sat der først de Lære stolle,
Det universitet med alle sine Vise
skal sige Ja dertil og denne Konge prise,
Spør Danne Kongen self Vor allernaadigst herre
Om hand af dennes Sæd ej kommen mone verre
Den meget Konge from sit Ja skal iche negte
Som er af dennes Æt og Oldenborger slegte.
Reis hen til suergis folch som siden blef affeldig
Og Spør om denne var ej ofuer dennem veldig.
Thi skal min Siunge Røst her for hans Høye Naade
Aflegge ham en Sang og det paa denne Maade.

Tid lader det dog til at man endnu vidste Besked. Først ved en den 17 Juni 1847 af en nedsat Commission anstillet Undersøgelse fandt man igjen disse 2 kongelige Grave under Kapellet. Mindet om dem er nu bevaret ved tvende Ligstene, som efter Forslag af Domkirkens Værge Justitsraad Friis lagdes over dem, og som bære Indskrifterne: Christiernus Rex og Dorothea Regina med gothiske Bogstaver. (vide Kornerup: Rosk. Domk. Beskr., og Werlauff: De hellige tre Kongers Kapel. S. 1. 43. 58 ff.)

[1]) „Christian den rige“ vide Hamelmans Oldenburg. Chronik S. 198: „Christian mit Zunahme der Reiche“ og Phil. Cypræi „Genealogia regum Daniæ“ (1622): „Christianus I cognomine dives“, et forøvrigt næsten ironisk Tilnavn for en Konge, der jevnlig var i Pengeforlegenhed. (vide iøvrigt Werlauff, S. 64 Anm.)

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Dend høylovlig Konning Christian den Første
høypriselig Hukommelse

1.

Du Oldenborgis Prinds Du Rige Greve
Du Kongsfader udi Dannemarch
Din Høye Stammis [Grene] mon nu leve
Og Er toe Rigers Enevolds Monarch
Dit Høye Kongeminde med ham staar
End til at helle Norden ende faar
Og slet forgaar.

2,

Snart trende Hundred Aar Din Sæd har levet
Og Prydet tronen her i Dannemarch
At Rigens fiender hafuer frøgtsom levet
Og faldet ned i Dødsens dybe parch
Thi dine poders Hender sterkelig
Har jaget dem som vilde yppet Krig
Ret megtelig.

3

Du hafuer stiftet først Vor Høye skolle
Som her for alles Øyene herlig staar
Og Prydet den med mange Lærde stolle
Huor lærde Mend den himmel Sæd udsaaer
Ved den staar Christi Kirche udi floer
Og bær en herlig Krone prægtig stor
Hos os i Norge.

Min Vise er ichun Kort Enddog ieg mere kunde
Her for Din Maiestæt udsiunge mangelunde
Men før ieg leger pen og gifuer mig til lise
skal Du og ald Din Slegt noch faa en Ære vise
Men før ieg Vissen gjør da maa ieg noget tale
Om tuende Kongers Liig og deris graver malle
Dog kun med Sorten Blech, med ord og indtet andet
Jeg malle vil om dem, thi den er ej i Landet
Som ret kand skrifue om de store Kongers graver
Og malle deris Zier med rømmelig Bogstaver

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

thi disse graver er saa ziirligen opsette
At Øyet aldrig kand de graadig steene mette
Om mand en Maanedstid og meere der omspanchet
da meere og meere rart for Øyet aldtid vanchet,
Konst Cammeret det er af Rariteter herligt
At mindis alleting er tungt og heel besuerligt,
Saa og paa dette sted, thi disse Steenig Buer
fremviser mangen ting naar mand det ret beskuer.
Før derfor Hellig Aand min Pen min hu og tunge
At ieg paa dette sted Ret artig maatte siunge
Og Sind, og hu, og hjerne og alle Lemmer
Lad see endnu med Lyst og glæde sammenstemmer
At rimme som ieg bør om disse tuende herrer
Imens at tiden nu god Leilighed beskerrer
I underdanighed ieg kneller for den herre
Som hafuer allerførst med hæder og med ære
I mine fienders tid den Christen Kirche luget
fra Pauli udkrud, og Munchens pande Knuget,
Hans Nafn er Christian den tredie udi tallet
Blant danske Kongers folch sølf haarig smuch afmallet
Af middelmaadig Vext, af middelmaadig alder
Af Ord og giernings Drift, mand hannem trofast kalder
Som Ariid Priselig i sine Bøger skriver
Og Læserne om sligt der meer tilkjendegiver
Men grafuen huor hand huil ieg kunde Vel beskrifue
Og midlertid ald Søfn af begge Øyne drive;
Luch Dørforvalter op de Jern beslagen Døre
Du skalt faa penge for, Du Vilt mig her om føre
Og sig mig om Du veed huor Christian den tredie
I dette herrens huus sit huilested berede,
Hand sagde gach herned og lad Dig iche grue
Paa denne Kieldertrap der skal Du Kisten skue[1])

---

[1]) Som bekjendt var der under begge de pragtfulde Kongemonumenter i Kapellet indtil for faa Aar siden smaa Gravkjældere, til hvilke man steg ned ad en steil Trappe (s. Heinrich Hansens Tegning af hellig tre Kongers Kapel i Kornerups Beskr. af Domk., Tavle XXII, som giver den bedste Forklaring). Chr. III's og hans Dronnings Kister, betrukne med sort Fløil og prydede med forgyldte Plader staa nu oppe i Kapellet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Huor Kongen huiler sødt som haver paven jaget
Og alle Afladsbref forkasted og forvraget
Der saa mine Øyne paa den loulig Konges Kiste
Som Arild ofte mig i sine skrifter viste
O! gamle Verden Du har veret smuch Enfoldig
Og fra ald ofuer mod heel afsky og afholdig
Thi Kisten som ieg seer er ofuer trecht med fløyel
foruden Guld Beslag foruden Sølfuer Bøyel,
En Plade smucht forgyldt paa Kistens Ene ende
Huor paa mand endnu kand tre danske Løver kiende
Alt efter gammel skich og fordum skabelone.

Hans Dronning huiller her som heder Dorethea
hun var en Debora En Rachel og ej Lea
Tin Kisten siuntis mig Var hendis huille Cammer
Med Ære Konge Zier de Kistesider brammer,
førstinden Høye Æt, de Brandenborge Slegter
Som alle Germanij Land forsuarer og forfegter
Som haver megen Daad og Kidderdrifter dreven
Staar Vaaben viis herom paa Dronningkisten skrefuen
Men ofuer disse Lig paa steening huelvet Bue
Et Vunderverch ieg maa fortreffelig beskue
Af Allebaster Steen af Marmor herlig bygget
Snart af forundring ieg baglendis mig henryget
Stat gamle Eva op og see paa Dine Sønner
Huor de i Konge pragt og herligheder grønner
Her ligger en af dem dog en udaf de største
En Konge vit berømt En stor høyloulig Første
Huis Monument guds huus og hellig tempel zierer.[1])

---

[1]) I Aaret 1569, altsaa ti Aar efter Chr. III's Død, bestilte hans Søn Kong Fr. II hos Billedhuggeren Cornelius Floris van Vriendt i Antwerpen et Monument at opstille i Roskilde Domkirke over sin afdøde Fader. Monumentet ankom hertil 1579 og kostede ialt 5500 Daler. Det er udført i Form af en Paradeseng, hvorpaa det kongelige Lig er udstillet, iført fuld Rustning, bevogtet af fire som romerske Krigere klædte Drabanter med Landser i Hænderne og støttende sig til Skjolde med Danmarks og Norges Vaabener. Sex Søiler af flammet Marmor med korintiske Kapitæler bære Sengehimmelen, ovenpaa hvilken Kongen sees knælende ved en Bedepult foran den Korsfæstede. Paa Hjørnerne

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Fortreffelig ieg seer tre Piller paa huer side
Ved dette Konge liig af Allebast det huide
Den kulsort Marmor Steen Imellem herlich pruncher
Det Verch berømmes bør nest stierne skinning funcher
Der indenfor mand seer den Kongelig Persone
I fuld gestalt og skich barhofuet uden Krone,
Med fulde Harnisk paa som helter plejer føre
Naar de sin Krigstrompet i Marchen lader høre
Med Øyen sammen lucht med sammenfoldig hænder
Som dette Marmor ligt naar folch sit Levnet ender
graaskeged hovde, bred og iche lang af Vexten
Man siger at hand har lært Paven læse texten
At Rom fich iche meer af Dannemarchis penge
Thi huer en Munch løb bort var bange for at henge,
En Himmel ofuen paa de piller sig udbreder
Huor Kongen Knæller smucht andeigtig beder
Med Konge Kronen paa sampt med sin Konge Kaabe
Med hender sammenlagt Ret som han vilde raabe
Til gud for disse Land at Paven eller tørchen
Maa ej faa ofuer haand og giøre dem til ørchen
En degen tapferlig han fører ved sin side
Hand vidste vel og Ret og mandelig at stride.

Det huuser Lybech vel saa og den skalded greve
Saa lenge delmenhorst og Lybech mone leve
Men under Kongens Knæ mand skue kand en pude
Som er ret Vachert giort af Allebast det pruude,
for Kongens Ansicht staar Bogstolen huid og vacher
Der ofuen paa en Bog huorj hand læs og tacher,
Bogstollens side er med 3 Bogstafuer mallet
Som viser at hand har med Konge smyche prallet
Herhos et Crusifix huor Christi Legem henger
Som hafuer os bereed de Himmel løstig Enger

---

af Sengehimlen sidde Engle med nedadvendte Fakler. Alle Figurer og Kapitæler ere af hvid Alabast med rødlige Aarer og Sengen af sort poleret Marmor. I Alt sporer man en øvet Kunstnerhaand (Kornerup: Rosk. Domk. S. 51 og Tavle XXII, og Werlauff: Hellig tre Kongers Kapel.)

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Men paa huer hiørne af den Allebaster Trone
En Engel kand mand see og huer har sin basune
Men Runten Runten om paa Allebaster Rammen
Mand skuer Nydt og Nydt og megen Konge Brammen
Men paa huer Bue smucht tou Engler løstig danser
Og fører glædelig de Blomster bunden Krandser
forunderlig ieg seer her 4 sterche Kiemper
Med deris Harnisk paa som sig ret hørtig*) lemper
I huer en Høyre haand de fører pich hjelm og Panser
I huer den Venstre haand det Konge Vaaben glanser
Og disse Kiemper er af Idel Allebaster
og Herrisk**) som en helt der mand og Hest nedkaster
Jeg kand og skue her den herris hielm [og] harnisker
Af Allebaster giort som tiden ej forvisker,
Ved Kongens Hofuet staar den hielm men paa huer side
Er disse haansker lagt af Allebast det huide
Hans huile Dyne maa ieg iche her forgiette
Thi hun er sandelig en Allebaster flette
Men under hofuedet hun Synis som opruldet
Ald Verdens lange tid gjør iche den formuldet,
Min pen Er Alt for Stump mit minde Alt for suager
At komme Alt ihu gich ieg end otte Dager
Og saa paa dette Verch fra morgen end til Aften
Og smagte iche Mad ej heller Lædske Saften
Thi det er rart opbiugt ieg tror det har ej Lige
I disse Verdens Land Ja trodtz i francherige.
Hand har det vel fortient Guds Kirchis foster fader
Hans Nafn bør skieldris ud paa guld poleret plader
Og settis ziirlig op i Kircher og i stuer,
Saa lenge Verden Kand opholde bierg og tuer
Men som en Engel Kom til ham paa sottesenge
Og sagde Du guds Ven skal iche Vere lenger
Paa denne Versens Jord Thi gud Dig Kierlig venter
Som huer sin Kiere Ven i Lifsens Bog Indprenter,
Saa Er hans Maiestet Huis lou her mone ronge
Paa denne Verdsens Jord i Himmerig en Konge

---

*) hørsom, lydig.
**) norsk ɔ: barsk, krigerisk. (Aasen.)

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Mit Klinge rim det skal hans loulig eftermælle
Udsiunge ham en dicht Ved disse steenig pælle.

Dend Stormegtigste Konning
Christian Tertij Høiberømmelig
Erindring.

1.

Megtig Regent
Huis siel er nu henvent
Til Himmelens Firmament
Og til Guds Rige
Dit Nafn det skal
blandt alle Kongers tal
berømmes over all
Og høyt opstige.

2

fordi Du har
giort Christi Kirche klar
fra udkrud som da Var
I hendis hauge
det Nellet Krud
Du saa lod luge ud
At Pavens falske gud
Kom slet af Lave.

3

Men derimod
Du lod ret som en flod
Guds rene Ord faa fod
I disse Lande
forkasted slet
At hand er nu forgiet
Med hans onde forset
Den Asenpande.

4

Den Bispe magt
I førstelige pragt

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Du haver og nedlagt
At de ej meere
Med Pave Tant
Kand giøre Løgn til sant
Som der var lenge vant
Os at fixere.

5.

Du fich og Haes*)
Paa Lybechs stæder Stads,
de maatte rømme plads,
den skallet græve
Med Sylte**) Kiep
Bar hovet, uden Skrep***)
Bad mandig Konge slip
Mig, lad mig leve.

6

Guds Salved Mand
Du var i disse Land,
Guds Engel og Guds Aand
Var din Ledsager.
Guds Engels Mund
forkyndet Dig den stund
Paa huilchen Dødsens Bund
tog Dig af dager.

Din Søn Din store Søn som efter Dig Regieret
Som haver meget got i disse Land formeeret,
Hand huiller som ieg seer her under disse steene [1]).
Gud Herrens hellig Aand mig vilde Kraft forleene

*) fik Haes paa ɔ: faa Bugt med, Ende paa. (Molbech: Dansk Dialektlexicon.)
**) Tiggerstav.
***) Pral, Skryderi. (Aasen.)

[1]) 1588 den 4 April døde Fr. II paa Antvorskov Kloster og to Aar efter bestilte hans Søn Kong Chr. IV et prægtigt Gravmonument over ham, der blev forfærdiget af Gert van Egen i Kjøbenhavn og opstilledes 1598. Monumentet er en Efterligning af Chr. III's.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

At ieg om denne Helt Saa yndig kunde skrifue
At det som Blye i steen Ret Evig Kunde blifue
Saa lenge Verden staar fra slegt og slegt til slegter
og Indtil Jordens grund ved Domedag forsmegter
Han har sit Nafn af fred, Kong Friderich den anden
Hans Magtis haand Var langt Vit over Land og stranden
Velbyrdig Resen lad mig læse Dine skrifter
Du taller Rømmelig om denne Kongis drifter
Du Viser hans gestalt i trende Kaaber støcher
Saa herlich som hand var i sine Kongesmycher;
Du taller om hans død og om hans Salig ende
der hand paa Antvorschou sin siel til Gud opsende
Om saadant har ieg læst men dog Vil ej mit Øye
Med denne sandru skrift sig Eene lade nøye,
Thi vil ieg see mig om her oven og her under
Og teigne huad ieg seer, mens ieg haver stunder.

Du Konge Kiste[1]) er med fløyel ofuer draget
der ofuen paa et Kaars sampt disse plader slaget
Af lutter Sølf det er og Kostelig forgylte
Med Kongens Symbolum og skriftens sprog opfylte.

Paa første plade staar mit haab til gud alene[1])
Det var ham bedre skat end guld og ædelstene
di drei ist Wilbret stod paa den Samme plade
den som er iche troe bør alle mand at hade,

Drabanter holde ogsaa her Vagt over det kongelige Lig og ovenpaa Sengehimlen knæler Fr. II iført Hermelinskaaben og Kronen. Søilernes Antal er dobbelt saa stort som paa Chr. III's, nemlig tolv. — Begge disse prægtige Monumenter, der give en ypperlig Prøve paa Datidens Kunstsmag, Renaissancestilen, fremkaldte baade Samtidens og Efterslægtens Beundring og henføres endnu blandt de fortrinligste i sit Slags. (vide saaledes foruden Kornerups Værk S. 51 og Werlauf: De hell. tre K. Kapel, Resen 363, Suhms nye Samlinger til den danske Historie III, S. 103, Wolfs Encomion, S. 457 og Kohl „Reisen im Dänemark“ I, S. 432—33.)

[1]) Frederik II's sorte Fløielskiste med et forgyldt Sølvkors staar nu oppe i Kapellet.

[2]) Fr. II's Valgsprog: „Meine Hoffnung zu Gott allein, treu ist Wilpret“.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Nu vil ieg mig hen til den anden plade vende
Og see om ieg ret kand den skrift og indhold kiende.
Et helligt Skriftens sprog ieg paa denne plade læste
Livsalig er de ord blant Skriftens allerbeste,
Saa lyder samme ord ieg kand dem ej forgiette
Enfoldig Viis ieg Vil de samme her opsette,

De evig er som døe i Gud sin Herre
Thi Aanden siger saa de skal i Huille vere
Fra ald Uroe Ufred fra møye og arbeide
Og nyde Evig Fryd og Evig fred og Leyde
Thi deris Idretz frugt den hederlig medfølger
Som søden Engle Mund i Evighed ej dølger.

Saa stod den Kongis Nafn der dette sprog sig endte
Hans priselig forsaun*) den gamle Verden kiendte
Hans hele Titel Var opteignet ligemaade
Som ofuer Dannemarch og Norgis Riger raade
Ja ofuer Holsten med og Slesvig Hertugdømme
Hans Høye Konge Nafn i prise flod mon strømme,
Stormarn var og hans saavit som det sig strecher
Det er et herligt Land fruchtbarig folcherig lecher,
Ditmarsken maatte och sin stifue hals ned bøye
for denne Kongis magt, Ja Klede af sin trøye
Imens de fich en snert paa Rygen for at lære
En andengang med tugt og underdanig ære
Og sige Konge god Vi vil ej bryde pachten
Nest Gud Dig kommer til ald størche og ald machten.
Det tydske Oldenborg Jeg ved ej huad for Ære
Og underdanig pligt det vilde Kongen bære
Saavelsom Deelmenhorst og mange flere Lande
Som endnu mone gaa Vort Dannemarch tilhande.

O Jeg Jeg idiot med min ulærde tunge
Kand iche som ieg bør den Kongis pris udsiunge
Thi naar ieg Kun beseer de steenig huide plader
Som ved steenhugers haand berømmer Landsens fader

---

*) Forsagn: det som forudsiges, Spaadom. (Molbech: Dansk Glossarium over forældede Ord.)

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

da er det ej i min magt at Kunde skrifue
Til Punct og priche alt, om Døden Vilde gifue
Mig hundred aarig frist, og ej ieg andet giorde
End rose denne helt med søden Digter orde
Dog maa ieg nu som før min siunge Løst opveche
Og med en liden Dicht mit Sind og hierne kleche
At di skal iche slet hensuinde udj dualle
Og Siden aldrig meer ret siunge meer udtalle
fordi mit Øye saa den Kongel Stature
Herligen nederlagt paa disse Marmor Muure
Siung derfor op med Løst med ord og artig stemme
At slægt i tusind Leed Din Vise ej kand glemme

Den stormegtigste Regent Konning Friderich den andens
Høyberømmelige Ihukommelse.

1.

Høypriselig Kong Friderich den anden
Som Kronen bar og Septer udj handen
Som førde Suerdet tapferlig i striden
At fiendens magt, at fiendens magt
derved blef gandske liden.

2

Ditmarsken kom see den Dig kunde tugte
Og lærde Dig det danske Krud at lugte
der Du saa høyt med Din hoffærdig næse
da lærde hand, da lærde hand
Din Kiæbe at opblæse,

3

At Du blef mygelig Ret som det fine silche
I huilchet er ej Auner eller stilche
Thi det blef heiglet af din stifue nache
Thi maa Du ham, Thi maa Du ham
I Evighed vel tache.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK